

# A MUNKAVÉDELMI HATÓSÁG 2013. ÉVI ORSZÁGOS HATÓSÁGI ELLENŐRZÉSI TERVÉNEK MEGVALÓSULÁSÁRÓL SZÓLÓ JELENTÉS

## 1. Jogsabályi háttér

A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 91. § (1)-(2) bekezdése, továbbá a fővárosi és megyei kormányhivatalokról szóló 288/2010. (XII. 21.) Korm. rendelet 6/A. §-a alapján az ellenőrző hatóságok a 2013. évben lefolytatott hatósági ellenőrzések végrehajtásáról, a levont következtetésekről ellenőrzési jelentést készítettek, figyelemmel a szakmai irányító szerv által meghatározott adatszolgáltatási eljárási rendre is. A beszámolók feldolgozásával a Nemzeti Munkaügyi Hivatal Munkavédelmi és Munkaügyi Igazgatósága elkészítette a hatósági ellenőrzésekkel kapcsolatos országos beszámolót.

A 2013-ra kiadott, a munkavédelmi hatóság ellenőrzéseire vonatkozó ellenőrzési terv alapvető iránya a vállalkozói adminisztratív költségek csökkentésére irányuló, Egyszerű Állam című középtávú kormányzati program egyes feladatainak módosításáról szóló 1416/2012. (X. 1.) Korm. határozatban foglaltak érvényre juttatásán alapult.

## 2. Az ellenőrzési terv célja

Az ellenőrzési terv fő célja volt, hogy egységes követelményrendszert alkotva, kiszámítható, tárgyyszerű alapot adjon a munkavédelmi hatóság 2013. évi tervezett ellenőrzéseihez. Követelményként meghatározásra került, hogy az ellenőrző szervek a lefolytatott vizsgálatok során juttassák érvényre az Egyszerű Állam középtávú kormányzati programban foglalt alapelveket oly módon is, hogy a vizsgálatokat gyorsan, a Ket. szerinti eljárási határidők betartásával folytassák le.

A stratégiai cél annak elősegítése volt, hogy a munkavállalók alapvető jogai érvényesüljenek, csökkenjen a jogkövető vállalkozások versenyhátránya, és ez segítse a munkahelyek megtartását, illetve az új, legális (adózó) munkahelyek létesítését, továbbá egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkakörülmények valósuljanak meg.

A stratégiai célkitűzés teljesítése érdekében a szakmai irányító szerv a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Mvt.) 81/A. § (1) és (2) bekezdése alapján kidolgozta és közzétette a hatósági ellenőrzés mennyiségi és minőségi követelményeit rögzítő ellenőrzési irányelvet, valamint a Ket. 91. § alapján a hatósági ellenőrzési tervet.

## 3. Az ellenőrzés eszközei, típusai

A fővárosi/megyei kormányhivatalok munkavédelmi és munkaügyi szakigazgatási szervei az Mvt. 81. § (1) bekezdése felhatalmazása alapján jogosultak eljárni, a Ket. VI. és VI/A. fejezetei betartásával. A fővárosi/megyei kormányhivatalok munkavédelmi és munkaügyi szakigazgatási szervei az alábbi hatósági ellenőrzési eszközökkel hajtották végre a szakmai irányító szerv által meghatározott feladatokat: helyszíni ellenőrzés, illetve adatbázis lekérdezés, adatszolgáltatás, iratbekérés, a munkáltató kötelezése a megjelölt munkavédelmi követelmények teljesítéséről szóló tájékoztatásra.

Az ellenőrzések hatékonysága érdekében az ellenőrzések előzetes bejelentéshez nem kötöttek, valamennyi tárgykörben hivatalból indulnak.

A hatósági ellenőrzés típusai:

Célvizsgálat:

Olyan ellenőrzés, ami konkrét ellenőrzési célra irányul (pl.: egy tevékenységnek a munkavédelmi szempontú vizsgálata egy nemzetgazdasági ágazatban) és nem öleli fel az Mvt. 81. § (4) bekezdésében felsorolt összes ellenőrzési tárgykört. Módszerét illetően jellemzően legalább három hétig tart és a felügyelők többsége részt vesz az ellenőrzéseken.

Akcióellenőrzés:

Olyan ellenőrzés, ami konkrét ellenőrzési célra irányul és nem öleli fel az Mvt. 81. § (4) bekezdésében felsorolt összes ellenőrzési tárgykört. Módszerét illetően maximum három hétig tart és a felügyelők többsége részt vesz az ellenőrzéseken.

Komplex ellenőrzés:

Az olyan ellenőrzés, amely magában foglalja a Munkavédelmi és Munkaügyi Igazgatóság iránymutatása szerint a munkáltatók általános munkavédelmi feladatainak vizsgálatát.

Előre bejelentett ellenőrzés: az ellenőrzést megelőzően egy hónappal történő kiértékelés alapján, több felügyelő által végzett helyszíni ellenőrzés a Nemzeti Munkaügyi Hivatal Főigazgatójának 3/2012. (VIII. 14.) NMH utasítása szerinti tartalommal.

Közérdekű bejelentés, panasz vizsgálata: a bejelentés (panasz) valamennyi, a felügyelőség hatáskörébe tartozó kérdésére ki kell terjednie. A bejelentés, panasz kapcsán, ha az átfogóbb jogsértésre utal, ki kell terjednie a komplex ellenőrzés alatt nevesített minimális szakmai tartalomra.

Utóellenőrzés: a jogerős döntésben foglaltak végrehajtásának vizsgálata, különös tekintettel a munkavállalók életét, testi épségét közvetlenül vagy súlyosan veszélyeztető körülmények feltárása esetén.

#### 4. Az ellenőrzési tervben foglalt vizsgálatok

Országos akció- és célvizsgálatok

A Nemzeti Munkaügyi Hivatal Munkavédelmi és Munkaügyi Igazgatóságának főigazgató-helyettese Budapest Főváros Kormányhivatala és a Megyei Kormányhivatalok Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szerveinek Munkavédelmi Felügyelőségei részére 2013-ban az alábbi célvizsgálatok és akcióellenőrzés lefolytatását rendelte el:

- A. A biológiai kóroki tényezők kockázatával járó tevékenységek célvizsgálata (2013. május 06.- június 30.)
- A célvizsgálat indokolása: Magyarországon a biológiai kóroki tényezők (vírusok, baktériumok, gombák, paraziták stb.) által okozott megbetegedések az évenként bejelentett, kivizsgált és elfogadott (regisztrált) foglalkozási megbetegedések számottevő arányát adják.

- Az ellenőrzéssel érintett kötelezettséget előíró jogszabályhely (vonatkozó jogszabály):

A biológiai tényezők hatásának kitett munkavállalók egészségének védelméről szóló 61/1999. (XII. 1.) EüM rendelet.

- B. Emelőgépek üzemeltetésének munkabiztonsági ellenőrzése célvizsgálata (az ellenőrzés intervalluma: 2013. augusztus 1.- szeptember 30.).

- A célvizsgálat indokolása: 2012-ben a szabálytalan emelőgép üzemeltetéssel, teheremeléssel, anyagmozgatással kapcsolatban több halálos és súlyos (csonkolásos, életveszélyes) kimenetelű munkabalesetet jelentettek be.
- Az ellenőrzéssel érintett kötelezettséget előíró jogszabályhely (vonatkozó jogszabály) elsősorban: A 47/1999. (VIII. 4.) GM rendelettel kiadott Emelőgép Biztonsági Szabályzat, továbbá az adott géptípusra, munkaeszközökre, valamint a felülvizsgálatokra vonatkozó szabványok.

- C. Villamosság biztonságának célvizsgálata (az ellenőrzés intervalluma: 2013. szeptember 1.- október 31.).

- A célvizsgálat indokolása: A villamosság biztonságának ellenőrzését az indokolta, hogy 2012. évben a hatósági ellenőrzési terv elkészítésének időpontjáig 2 halálos és 5 életveszélyes munkabaleset történt áramütés, illetve villamos munkavégzés következtében.
- Az ellenőrzéssel érintett kötelezettséget előíró jogszabályok és szabványok:

Jogszabályok:

2007. évi LXXXVI. törvény (a villamos energiáról), 14/2004. (IV. 19.) FMM rendelet (a munkaeszközök és használatuk biztonsági és egészségügyi követelményeinek minimális szintjéről), 122/2004. (X. 15.) GKM rendelet (a villamosmű biztonsági övezetéről), 72/2003. (X. 29.) GKM rendelet (a Feszültség Alatti Munkavégzés Biztonsági Szabályzatának kiadásáról).

Szabványok:

MSZ 1585:2012 szabvány (Villamos berendezések üzemeltetése.), MSZ 2364 szabványsorozat (Épületek villamos berendezéseinek létesítése.), MSZ HD 60364 szabványsorozat (Épületek villamos berendezéseinek létesítése. Kisfeszültségű villamos berendezések.), MSZ EN 60204 szabványsorozat (Gépi berendezések biztonsága. Gépek villamos szerkezetei.), MSZ 1600 szabványsorozat (Létesítési biztonsági szabályzat 1000 V-nál nem nagyobb feszültségű erősáramú villamos berendezések számára.)

- D. Bányászat munkaegészségügyi célvizsgálata társhatósággal egyeztetve (az ellenőrzés intervalluma: 2013. szeptember 1.- október 31.).

- A célvizsgálat indokolása: A bányászati tevékenység során számos egészségkárosító kockázattal, veszélyforrással, illetve esetenként előre nem látható veszélyek megjelenésével is számolni kell.

- Az ellenőrzéssel érintett kötelezettséget előíró jogszabályhely (vonatkozó jogszabály): A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Mvt.) 86. § (1) bekezdés d) pontja a munkavédelmi hatóság jogkörébe utalja a bányafelügyelet tekintetében a munkaegészségügyi feladatok ellátását.

E. **Hőségriasztástól függően rendkívüli időjárési körülmények miatti akcióellenőrzés.**

- Az akcióellenőrzés indoklása: Hőségriasztás idején a munkavállalók megterhelése, illetve igénybevétele jelentősen megnő, amely egészségüket és biztonságukat fokozottan fenyegeti (pl.: a balesetek, a hőártalom kockázata megemelkedik).
- Az ellenőrzéssel érintett kötelezettséget előíró jogszabályhely (vonatkozó jogszabály): Mvt. 33-34. §, a munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről szóló 3/2002. (II. 8.) SzCsM-EüM együttes rendelet 7. §-a és 2. sz. melléklete, az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális munkavédelmi követelményekről szóló 4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet 4. számú mellékletének 7. és 18.3. a) pontjai.

A Felügyelőségek által lefolytatásra kerülő célvizsgálatokat és az akció ellenőrzést a NMH MMI Munkavédelmi Főosztálya készítette elő. A Felügyelőségek munkavédelmi felügyelői az ellenőrzéseiket a központilag kidolgozott egységes szempontrendszer alapján végezték.

Saját kezdeményezésű akció- vagy célvizsgálatok

Saját kezdeményezésű ellenőrzéssorozatot a munkavédelmi felügyelőségek többsége nem épített be a 2013. évi munkatervbe. A szakigazgatási szervek tájékoztatása alapján a felügyelőségek közül mindössze Baranya és Zala megye tartott önálló akció- vagy célvizsgálatot.

Társhatósági ellenőrzések

A különböző egyéb hatóságok kezdeményezésére, illetve bevonásával tartott közös ellenőrzések.

5. Az ellenőrzési tervben foglalt ellenőrzések megvalósulása

A. A biológiai kóroki tényezők kockázatával járó tevékenységek célvizsgálata  
(2013. május 06.- június 30.)

I. A célvizsgálat elrendelésének előzménye

Magyarországon a biológiai kóroki tényezők (vírusok, baktériumok, gombák, paraziták stb.) által okozott megbetegedések az évenként bejelentett, kivizsgált és elfogadott (regisztrált) foglalkozási megbetegedések számottevő arányát adják. A foglalkozási megbetegedésként bejelentett esetekhez képest a munkavállalókat érintően a tényleges előfordulás az Országos Epidemiológiai Központ adatai alapján ennél lényegesen magasabb lehet.

## II. A vizsgálat iránya

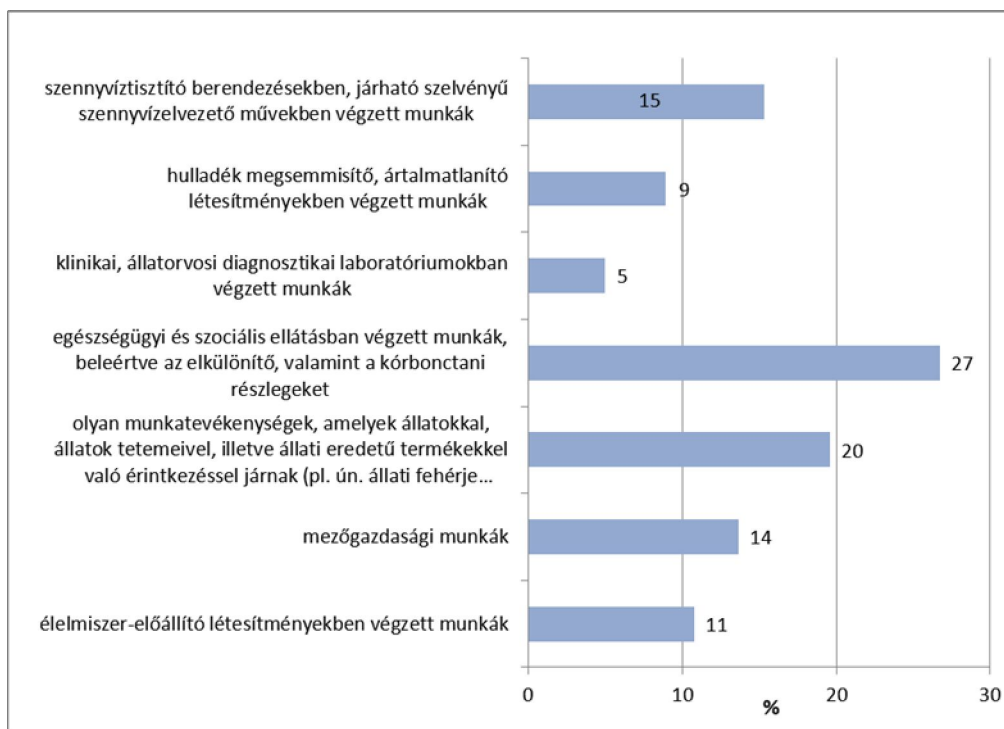
Az ellenőrzéseknek a biológiai kóroki tényezőkkel összefüggő munkakörülmények vizsgálatára kellett kiterjedniük. A munkavédelmi felügyelőknek vizsgálni kellett a munkáltatóknál a foglalkozás-egészségügyi szolgálat közreműködését is az egészséget nem veszélyeztető munkakörnyezet kialakításában, az egészségkárosodások megelőzésében, a munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősített, külön jogszabályok által előírt feladatok ellátásában.

## III. Vizsgálati eredmények, adatok

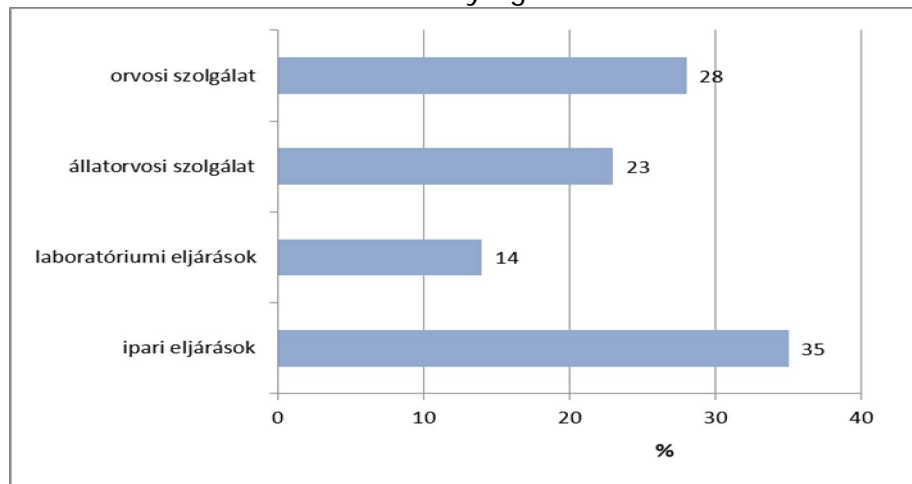
Az ellenőrzött 767 munkáltatónál 43933 fő munkavállalót alkalmaztak, amelyből 24518 fő munkavállaló volt kitéve biológiai kóroki tényezőknek. A szabálytalansággal érintett munkáltatók száma: 626 (82%), a szabálytalansággal érintett munkavállalók száma: 7852 fő (18%) volt. Ellenőrzött munkaeszközök száma: 5946 db, a szabálytalansággal érintett munkaeszközök száma: 648 db volt.

1. ábra

A biológiai tényezők rendszeres használatával nem járó ellenőrzött tevékenységek megoszlása a foglalkozási tevékenységek típusa szerint



A biológiai tényezők rendszeres használatával járó ellenőrzött tevékenységek megoszlása a főtevékenység szerint



Tipikus jogsértések:

- A munkáltatók kockázatértékeléseikben a biológiai kóroki tényezőkre nem tértek ki.
- A kockázatértékelések éves felülvizsgálata elmaradt.
- Biológiai kockázatot jelző, illetve egyéb kiegészítő figyelmeztető jeleket és táblákat nem használták.
- Egyéni védőeszközökkel kapcsolatos hiányosságok. A munkavállalók nem rendeltetésének megfelelően használták az egyéni védőeszközöket. Az egyéni védőeszközök tárolásánál a szennyeződésük veszélyét zárt tárolási feltételekkel nem akadályozták meg.
- A munkavállalók azokban a helyiségekben étkeztek, ahol a biológiai tényezők kockázatával számolni lehetett.
- A munkahelyen nem volt megfelelő a szociális helyiség.
- Nem volt a munkavállalók közül kiképzett, elsősegélynyújtásra kijelölt személyt, továbbá a telephelyen nem volt elérhető elsősegélynyújtó felszerelés.

Az ellenőrzések eredményeként a felügyelőségek a következő intézkedéseket hozták:

1. Hiányosság megszüntetését előíró határozatok
  1. Határozatok száma: 703 db
  2. Intézkedési pontok száma: 4076 db
2. Felfüggesztő határozatok
  3. Határozatok száma: 207 db

4. Érintett munkavállalók száma:	1173 fő
5. Felfüggesztett munkaeszközök száma:	239 db
6. Felfüggesztett tevékenységek száma:	181 db
3. Foglalkoztatást megtiltó határozatok	
7. Határozatok száma:	46 db
8. Eltiltott munkavállalók száma:	116 fő
4. Figyelemfelhívások	
9. -Figyelemfelhívások száma:	35 db
5. Munkavédelmi bírsághatározatok	
10. Határozatok száma:	6 db
11. Munkavédelmi bírságok összege:	1 055 200 Ft

#### IV. Az ellenőrzések tapasztalatai

##### ➤ Kockázatértékelés

Az ellenőrzött munkáltatók 90%-a – néhány esetet kivéve – rendelkezett kockázatértékeléssel. Azonban a munkáltatók kockázatértékeléseikben a biológiai kóroki tényezőkre nem minden esetben tértek ki (a munkáltatók 61 %-a). Az egészségügyi intézményeknél, nagyobb vállalkozásoknál általában ez nem jelentett hiányosságot, csak a kisebb létszámot foglalkoztató munkáltatóknál. A biológiai kockázatértékelések 54%-ára jellemző volt, hogy a különböző csoportokba tartozó biológiai tényezők együttes expozíciójával járó munkafolyamatoknál a kockázatot nem minden jelen lévő biológiai tényezőre becsülték meg. Ez főleg állatokkal, állati termékekkel, állatok tetemeivel történő érintkezéssel járó tevékenységeknél fordult elő. Az éves felülvizsgálat sok helyen elmaradt, az ellenőrzött munkáltatók 55%-nál a biológiai kockázatbecsléssel rendelkezők nem tartották szükségesnek a kockázatbecslés évenkénti megismétlését. Az ellenőrzések során alig volt példa arra, hogy olyan esetben is megismételték a kockázatbecslést, amikor a körülmények megváltozása a munkavállalók biológiai tényezővel történő expozícióját befolyásolhatta. A munkáltatók elenyésző, csak 5%-a ismételte meg a becslést.

##### ➤ A kockázatok megelőzése, illetve csökkentése

A vizsgált munkáltatók igyekeztek a kockázatnak kitett munkavállalók számát a lehető legalacsonyabb szinten tartani, igaz ezt gazdasági okok is indokolták.

Az ipari eljárásoknál került sor **műszaki** megelőzésre - manipulációs terek, eszközök, melyekkel a közvetlen expozíció elkerülhető - megfelelő védőberendezések alkalmazására, példa értékű stratégia bevezetésére a biológiai kockázatok kezelésére, megelőző intézkedések foganatosítására.

Védőberendezéseket elsősorban a hulladékkezelés, a szennyvízkezelés során, illetve zárt vizsgálati technológiát, HEPA szűrővel ellátott fülkéket a laboratóriumokban alkalmaztak.

A munkáltatók a biológiai tényezők szétszóródásának vagy a munkahelyről való kikerülésének lehetőségét különböző intézkedésekkel igyekeztek minimalizálni. A humán egészségügyi intézetekben a szóródás veszély megakadályozására nem minden esetben fordítottak kellő figyelmet (pl. ugyanazon szállítójárművekkel végezték a kórházi

szennyes textília és tiszta textília, egyéb tárgyi eszközök szállítását naponta oly módon, hogy a gépjárművek fertőtlenítésére hetente egy alkalommal került sor.)

Biológiai kockázatot jelző, illetve egyéb kiegészítő figyelmeztető jeleket és táblákat viszonylag ritkán használtak a munkáltatók – a munkáltatók 9%-a - ennek jelentőségét alábecsülték.

Intézkedési tervet az egészségügyi és az ipari eljárások során készítettek a munkáltatók a biológiai tényezőkkel kapcsolatos balesetek esetére. Az ellenőrzött munkáltatók 4%-a rendelkezett intézkedési tervvel. Vizsgálatok is főleg itt történtek - a munkáltatók 3%-nál – a biológiai tényezők felhasználási helyen kívüli jelenlétének kimutatására.

Majdnem minden munkáltató - 96% - megfelelő eszközt biztosított a hulladékok biztonságos gyűjtésére.

#### ➤ Egyéni védőeszközök

Egyéni védőeszközök juttatásával kapcsolatban többnyire megfelelőek voltak a tapasztalatok, a munkáltatók zöme biztosította munkavállalói részére a veszélyforrások ellen megfelelő védelmet nyújtó egyéni védőeszközöket, egy-két esetet kivéve, mikor mechanikai hatások elleni védőkesztyűt alkalmaztak biológiai kóroki tényezők hatása ellen, illetve a biztosított egyéni védőeszköz biológiai kockázat ellen védelmi képességgel nem rendelkezett.

A munkavállalók 71%-a - 18049 fő - rendeltetésének megfelelően használta az egyéni védőeszközöket.

#### ➤ Higiénés és egyéni védelem

A személyi higiénia szabályainak megtartásában a munkavállalók készsége esetenként hiányzik. Személyes higiénés kultúrájuk színvonala befolyásolja a munkahelyi higiénés követelményekhez való alkalmazkodásuk módját, pl. a munkáltatók által biztosított zuhanyozó helyiségek nagy része kihasználatlan.

A munkáltatók az étkezési helyeket a telephelyek 98%-ánál biztosították, az étkezést, italfogyasztást, dohányzást tiltó táblákat kihelyezték, ennek ellenére a munkavállalók gyakran azokban a helyiségekben étkeztek, ahol a biológiai tényezők kockázatával számolni lehetett.

A legtöbb munkahelyen megfelelő mosdó és illemhely állt rendelkezésre a munkavállalók számára. A munkahelyek 2%-ban nem volt kielégítő szociális helyiség.

Az egyéni védőeszközök tárolásánál a leggyakoribb probléma, hogy szennyeződésük veszélyét zárt tárolási feltételekkel nem akadályozták meg, esetenként pedig egy – egy védőeszközt több munkavállaló is használt.

#### ➤ Munkahelyi elsősegélynyújtás

A munkáltatók 12%-a nem biztosított a munkavállalók közül kiképzett, elsősegélynyújtásra kijelölt személyt, továbbá a telephelyek 8%-nál nem volt elérhető elsősegélynyújtó felszerelés sem. Ezen hiányosságok inkább a nem egészségügyi tevékenységet végző munkáltatóknál fordultak elő.



➤ Munkavállalók tájékoztatása, képzése

A munkavállalók tájékoztatása, képzése az ellenőrzött munkáltatóknál szinte minden esetben megtörtént, erre az ipari eljárásokat végző cégeknél és az egészségügyi szolgáltatóknál törekedtek leginkább. Azokon a munkahelyeken ahol nem végezték el a biológiai kockázatbecslést, gyakori mulasztás volt, hogy a biológiai kóroki tényezők okozta kockázatokra nem hívták fel a dolgozók figyelmét.

➤ Foglalkozás-egészségügyi ellátás

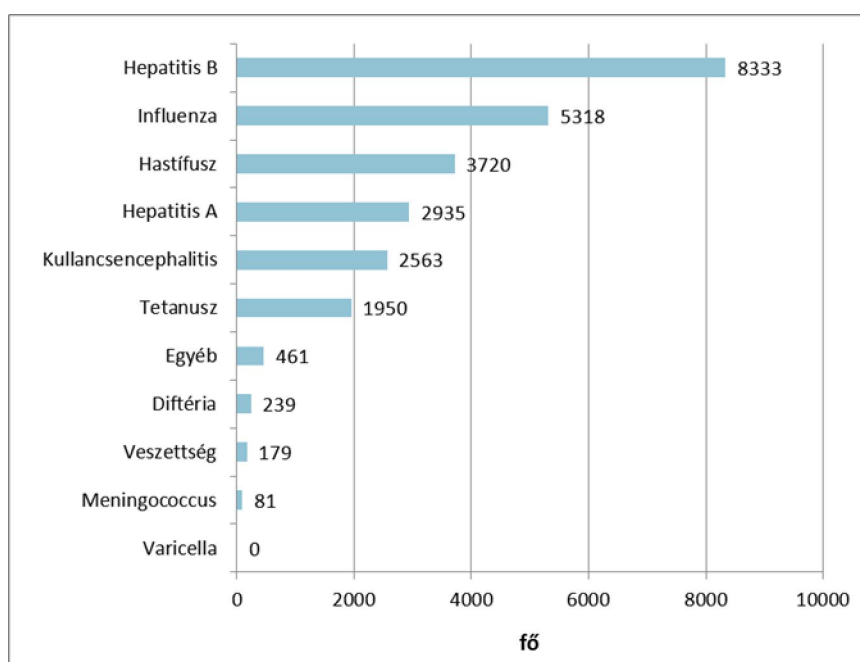
Az ellenőrzött munkáltatók néhány kivételtől eltekintve biztosították a munkavállalók számára a foglalkozás-egészségügyi ellátást. A foglalkozás-egészségügyi szolgálatok tevékenysége főként a KKV-k esetében, többnyire csak az orvosi alkalmassági vizsgálatokra korlátozódott. A munkáltatók a munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálatairól általában megfelelően gondoskodtak.

➤ Védőoltások

Az exponált munkavállalók 78%-ának – a foglalkoztatás feltételeként -- a védőoltásokat térítésmentesen biztosították (3. ábra), ahol ez a munkáltatók belső szabályzatában is meghatározásra került. Azokon a munkahelyeken, ahol a foglalkozás-egészségügyi szolgálat orvosa nem vett részt a biológiai kockázatbecslésben és az ez alapján meghatározásra kerülő védőoltási szabályozásban, ott a védőoltások juttatását a „szokásrend” alakította, ezért előfordultak mulasztások.

3. ábra

A munkakörhöz kapcsolódó védőoltások biológiai kóroki tényezők szerint



## Összegzés

A célvizsgálat lefolytatását a biológiai kóroki tényezők (vírusok, baktériumok, gombák, paraziták stb.) által okozott foglalkozási megbetegedések számottevő aránya indokolta.

Az egészségügyi intézmények, nagyobb létszámot foglalkoztató vállalkozások a kockázati tényezők, megterhelések feltárását pontosabban, alaposabban végezték el. A kockázatok csökkentése érdekében alkalmazott védelmi intézkedések ebben a körben általában megfelelőek voltak. A személyi higiénia szabályainak megtartásában a munkavállalók készsége esetenként hiányzott. A célvizsgálat során tapasztaltuk, hogy a munkáltatók nem kérik fel a foglalkozás-egészségügyi orvost az egészséges munkakörnyezet kialakításához, az egészségkárosodások megelőzéséhez kapcsolódó feladatok ellátásában való közreműködésre.

### B. Emelőgépek üzemeltetésének munkabiztonsági célvizsgálata

(2013. augusztus 01. - szeptember 30.)

I. A célvizsgálat elrendelésének előzménye: Az emelőgépek üzemeltetésének ellenőrzését az indokolta, hogy 2012-ben a kiemelt ellenőrzési területek kijelöléséig beérkezett azonnali jelentések alapján megállapíthatóan, szabálytalan emelőgép üzemeltetéssel, teheremeléssel, anyagmozgatással kapcsolatban több halálos és súlyos (csonkolásos, életveszélyes) kimenetelű munkabalesetet jelentettek be.

#### II. A vizsgálat iránya

A célellenőrzés keretében a felügyelőségek elsősorban az emelőgépek műszaki, biztonsági állapot vizsgálták, a jogszabályokban/szabványokban előírt dokumentációk vizsgálatát csak konkrét műszaki, biztonsági hiányosságok feltárása esetén végezték el.

Az emelőgépek sokszínűségét mutatja, hogy a célvizsgálat alatt számos – addig ellenőrzéssel kevésbé érintett – emelőgép fajta került a hatóság fókuszába, pl.: raktári felrakógépek, munkaállványok, emelő asztalok, emelő hátfalak, körülkerített emelőterű emelők, hulladékgyűjtő járművek beürítő berendezései, szintkülönbség kiegyenlítő, rakodógépek/földmunkagépek/mezőgazdasági erőgépek emelőgép, daru üzemmódban, illetve személyemelőként használva, stb.

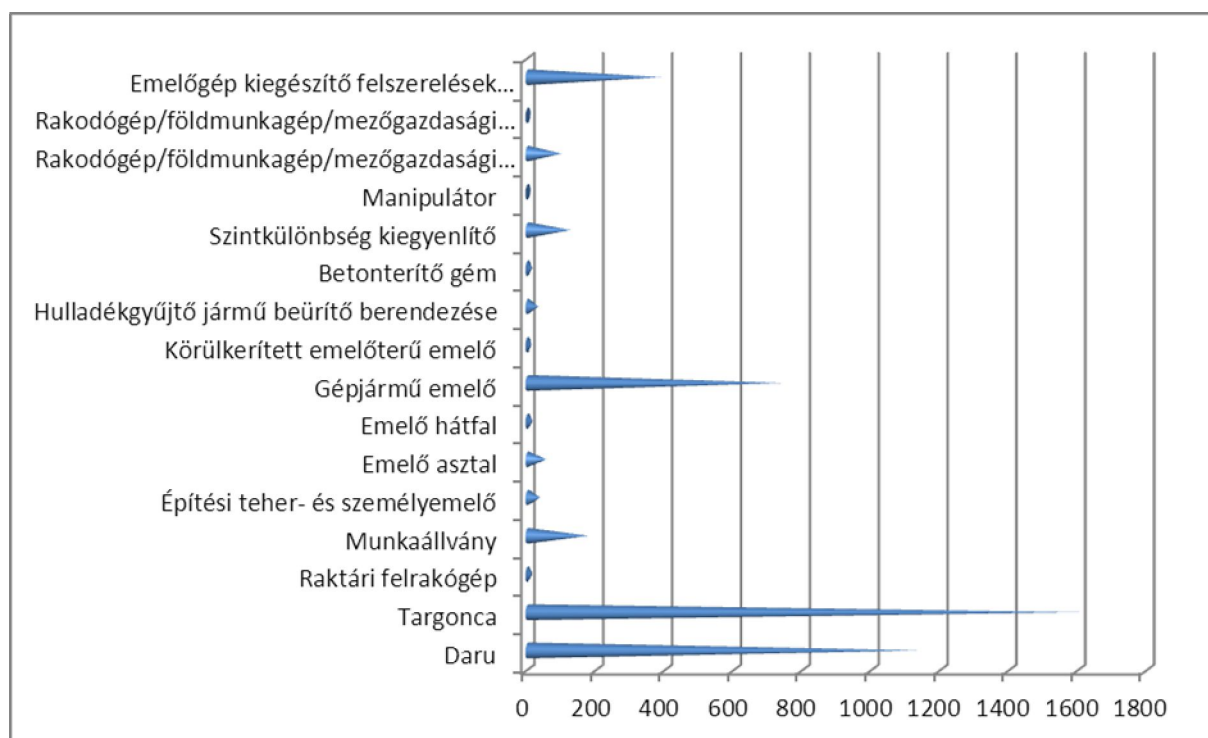
A vizsgálatok fő iránya a megyékre jellemző munkáltatókra terjedt ki. Vizsgálat alá vonták az építőiparhoz, a mezőgazdasághoz, a hulladékszállításához, valamint a termeléshez kapcsolódó anyagmozgatási folyamatokat, az ott alkalmazott emelőgépeket és használatuk jogszerűségét, továbbá a raktározásra/tárolásra használt létesítményekben, kereskedelemben használt emelőgépeket is. Vizsgálták továbbá az emelőgépeket üzemeltető munkavállalók munkakörülményeit is. A vizsgálat alá vont munkáltatók kiválasztásánál arra is figyelemmel voltak, hogy azokat a munkáltatókat vizsgálják elsősorban, amelyek emelőgépes „előléte” valamely szempontból már a látókörükbe került, pl. sok emelőgépes hiányosság volt korábban, vagy esetleg (súlyos) emelőgéppel kapcsolatos munkabaleset volt a munkáltatónál pl. az elmúlt 5 évben.

### III. Vizsgálati eredmények, adatok

#### 1. Általános tapasztalatok

A célvizsgálat során 1312 munkáltató 4438 db emelőgépe és 13897 fő munkavállalója került a munkavédelmi hatóság ellenőrzése alá. Az ellenőrzött munkáltatók 94 %-nál (1237) az emelőgépek 54%-a (2421), illetve az érintett munkavállalók közül 21 % (3087 fő) esetében volt indokolt szabálytalanság megállapítása.

Az ellenőrzött emelőgépek megoszlása a grafikonon látható.



A célvizsgálat keretében feltárt szabálytalanságok egy része olyan súlyos szabályszegésnek minősült, amelyek miatt a munkavédelmi hatóság részéről 23 db munkavédelmi bírság került alkalmazásra 1 443 900 Ft összegben.

A kisebb súlyú szabálytalanságokat elkövető munkáltatókkal szemben több mint 2000 db határozatot kiadmányoztak a felügyelők. 1177 esetében a szabálytalanság határidőre történő megszüntetésére köteleztek, 596 határozatban az emelőgép/munkaeszköz további működését, használatát illetve tevékenység végzését felfüggesztő, valamint 229 db a további foglalkoztatást megtiltó határozat meghozatala, illetve 23 db figyelemfelhívás volt szükséges.

#### 2. Tipikus jogsértések

Az ellenőrzött munkáltatók vonatkozásában jellemzően az alábbi szabálytalanságok miatt kellett a munkavédelmi hatóságnak eljárnia:

- A személyi feltételek ellenőrzésénél a kezelői jogosultság teljes hiánya vagy a kezelt emelőgépre érvénytelensége,
  - o a kezelői jogosultság orvosi alkalmassági érvényességének a hiánya,
  - o a „házi” kezelői jogosultságok alkalmazása,
  - o a külföldön szerzett kezelői jogosultságok honosításának elmaradása,
- az emelőgépek műszaki, biztonsági hiányosságai,
- a dokumentációk hiányosságai,
  - o az emelőgép munkavédelmi üzembe helyezésének hiánya,
  - o az időszakos biztonsági felülvizsgálatok elmaradása, vagy nem az előírások szerinti elvégzése,
  - o az emelőgépet vizsgálók jogosultságának a hiánya,
  - o a vizsgálatot végzők nyilatkozatának elmaradása.

### 3. Megállapítások

Az emelőgépekre vonatkozó biztonsági szabályok sokkal szigorúbbak, mint a többi munkaeszközre vonatkozó szabályok. A munkáltatók fokozott figyelmet fordítanak az emelőgépek műszaki és biztonsági állapotára. Egy emelőgép kiesése a termelésből néha sokkal több kárt okoz a vállalkozásnak, mint egy termelőeszköz meghibásodása. A sajtóból megismert emelőgépekkel kapcsolatos balesetek is megerősítették a munkáltatókat abban, hogy előtérbe kell helyezniük emelőgépeik és az azzal végzett munkák biztonságát.

Sok munkáltató az NMH honlapjáról, a sajtóból, vagy emelőgép ügyintézőjétől, mások a munkavédelmi szakemberétől már az év elején értesült a 2013. évi célvizsgálatokról, az emelőgépekkel kapcsolatos célvizsgálatról is. Ezért egy részük az ellenőrzésre már időben fel tudott készülni. A munkáltatók képviselői és a munkavállalók, emelőgép kezelők is végig segítettek az ellenőrzések lefolytatását. A feltárt szabálytalanságokat megértették, az ellenőrzésekhez pozitívan álltak hozzá.

Az NMH honlapján fenn volt az emelőgép célvizsgálat tematikája is. Így a munkáltatók jelentős részének tudomása volt a célvizsgálat tartalmáról, mélységéről, nem érte őket váratlanul az ellenőrzés.

A célvizsgálat hasznosnak bizonyult, mivel a több ezer hatósági intézkedésen túl a munkavédelmi hatóság különböző kommunikációs csatornákon is felhívta a munkáltatók, az emelőgépet üzemeltetők figyelmét az előírások teljesítésére.

Tapasztalataink szerint a vizsgálatba bevont munkáltatók segítettek a felügyelők munkáját.

Előfordult, hogy a munkáltató a honlapon megjelent tájékoztató szerint maga is megvizsgálta az összes emelőgépét, és az azokkal kapcsolatos hiányosságokat megszüntette, így a helyszíni hatósági ellenőrzés csupán néhány kisebb hiányosságot tárt fel.

A nagyobb létszámú, munkavédelmi szakembert rendszeresen foglalkoztató munkáltatóknak tudomásuk volt arról, hogy országos emelőgép célvizsgálatot folytatnak a Munkavédelmi Felügyelőségek. Ennek következtében több helyen „már készültek” az ellenőrzésre.

Mindezek ellenére számos, esetenként kirívó szabálytalanságot is feltártak a munkavédelmi felügyelők, mely mutatja, hogy mennyire elmélyült magas szintű és alapos szakmai ismeretek szükségesek az emelőgépek üzemeltetéséhez.

A munkáltatók részéről együttműködő magatartás mellett ugyanakkor érzékelhető volt a témával kapcsolatos információk hiánya.

Jól fogadták az új, átfogó információkat az emelőgépek szabályos üzemeltetésével kapcsolatban, ugyanis ezen a téren nem rendelkeztek átfogó ismeretekkel, amiket az ellenőrzés során, megpróbáltak tisztázni.

Tapasztalatunk szerint az „Emelőgépek üzemeltetésének munkabiztonsági ellenőrzése” célvizsgálat a munkahelyi körülmények javításában a feltárt hiányosságok munkáltatói megszüntetésére irányuló törekvések miatt a megfelelő szemlélet kialakítása terén jelentős szerepet játszott.

#### 4. Összegzés

Összességében elmondható, hogy az érintett munkáltatók emelőgép üzemeltetői gyakorlatának céllenőrzése kedvezőtlen tapasztalatokkal zárult. A céllenőrzés kapcsán jelentős volt az emelőgépet szabálytalanul üzemeltetők száma. Emellett több súlyos jogsértést tárt fel a hatóság, az emelőgépek vizsgálati vonatkozásában is.

A célvizsgálat tapasztalatait figyelembe véve elkészültek az emelőgépek üzemeltetését/használatát jelentősen megkönnyítő az NMH MMI Munkavédelmi Főosztályának a javaslatai, ezek a következők:

A gépkezelői jogosultságok egységesítése. Legyen olyan jogosítvány (egységes) amiből megállapítható az adott típus kezelése és az orvosi alkalmasság. Az OKJ-s bizonyítványból ez nem derül ki.

Legyen lehetőség azon munkavállalók, illetve természetes személyek szankcionálására, akik az emelőgép használatának szabályait megsértik, de szabálysértés nem tartozik a munkavédelmi bírság alkalmazásának körébe.

Átláthatóbb, egyértelmű jogszabályi háttérre lenne szükség a képzésekkel, képzettségekkel kapcsolatban, azért, hogy mind a hatóság, mind a képző intézmények egységesen lássák a képzettséggel kapcsolatos munkáltatói feladatokat. Ez azt a célt szolgálná, hogy nem kellene a munkáltatóknak a képző cégek, a munkavédelmi szakemberek, továbbá a munkavédelmi hatóság közötti vélemény különbségek között tanácstalanul állnia. Véleményünk szerint a kamarák munkáltatói segítségnyújtását is lehetne erősíteni ebben a témában.

Javasolt, hogy dokumentáltan is legyen része az autószerelők iskolai bizonyítványának a gépjármű emelők kezelése, használata, hiszen anélkül ezen szakemberek munkavégzése lehetetlen, és ezt már a szakmunkás iskolák műhelyeiben is mindenféle jogosítvány nélkül végzik a tanulók.

Javaslat jogszabály módosítására: kigépezői jogosultságok „keretbe” foglalása – mely eszközök, milyen szakképesítéssel párosítva; bizonyítvány, szakképesítés- vezetői engedély-- a tanúsítványt, bizonyítványt kiadó szervezetek kötelezése, hogy hívják fel a tanfolyamon, képzésen résztvevők figyelmét, hogy a kezelői jogosultsághoz hozzátartozik a szükséges vezetői engedély megszerzése. Sok esetben nem is tudják, hogy szükséges külön kezelői jogosultság az adott gép kezeléséhez.

Sok munkáltató és gépezői kéri, hogy ne szüntessék meg a „mustársárga” jogosítvány érvényességét, indokaik alapján sok munkavállaló nagy tapasztalattal rendelkezik a gépek kezelését illetően, sérelmezik, hogy ezen munkavállalók számára is újra kellene vizsgálni jogosítványuk érvényességének megszűnését követően,

Az emelőgépek kezeléséhez szükséges végzettségek, jogosítványok terén mielőbbi, átfogó és teljes jogi szabályozás szükséges, különös tekintettel arra, hogy az építőgép kezelői jogosítványok 2015-től érvényüket veszítik.

A bizonyítvánnyal rendelkező gépezői részére a kezelői jogosultság orvosi alkalmasságának igazolására egységes eljárás kidolgozása lenne szükséges

Az EBSZ több tekintetben elavult, nem követi naprakészen a technika fejlődését, átdolgozása.

### C. Villamosság biztonságának célvizsgálata

(2013. szeptember 01. - október 15.)

I. A célvizsgálat elrendelésének előzménye: A villamosság biztonságának ellenőrzését az indokolta, hogy 2012. évben 2 halálos, 4 életveszélyes és 1 súlyos csonkulással járó munkabaleset történt áramütés, illetve villamos munkavégzés következtében.

#### II. A vizsgálat iránya

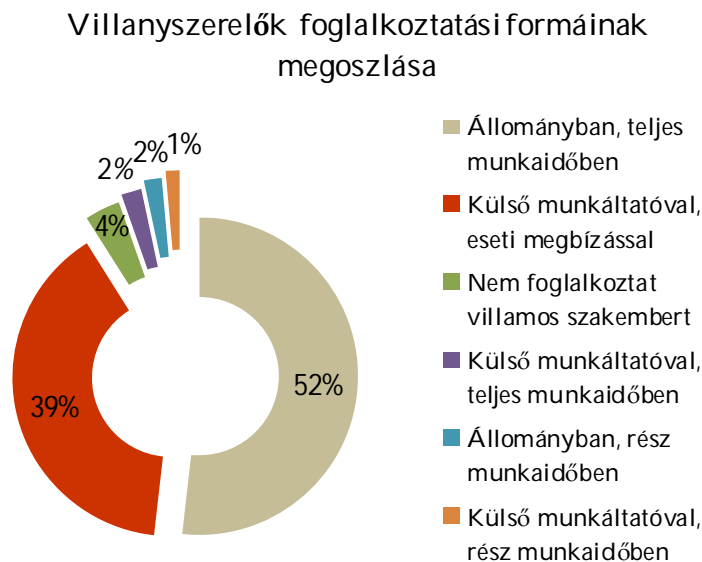
A fent leírtak alapján a jelenlegi vizsgálat célja egyrészt az volt, hogy felmérjük az ellenőrzött munkáltatóknál uralkodó villamos biztonsági állapotokat. Másrészt célunk annak vizsgálata volt, hogy a különböző tevékenységet folytató munkáltatók munkavégzésük során mennyire tartják be a feszültség közeli, vagy a feszültség alatti munkavégzésre vonatkozó előírásokat.

Az ellenőrzés további célja az volt, hogy felhívjuk az alapvetően nem feszültség közelében munkákat végző munkáltatók figyelmét a feszültség közeli munkavégzés, ezen belül különösen a villamos szabadvezeték közelében végzett munka kockázataira.

### III. Vizsgálati eredmények, adatok

#### 1. Általános tapasztalatok

1. ábra



Az ellenőrzött munkáltatók 54%-a saját állományában foglalkoztatott villanyszerelőkkel oldotta meg a villanyszerelési feladatokat.

Az ellenőrzött munkáltatók 64%-a egyműszakos munkarendben foglalkoztatja munkavállalóit. A több műszakban termelő munkáltatók 21,5%-ánál a több műszakban végzett szerelési munkához üzemi naplót nem használnak, amelynek a szerepe az, hogy abban legyen bejegyezve a munkával kapcsolatos minden fontos információ.

Az eljáró felügyelők az ellenőrzött munkáltatóknál foglalkoztatott villamos szakemberek döntő többségénél (94-95%-ánál) a szakemberek végzettségét, az előírt orvosi alkalmassági vizsgálatát, a munkába állás előtti munkavédelmi oktatását rendben találták.

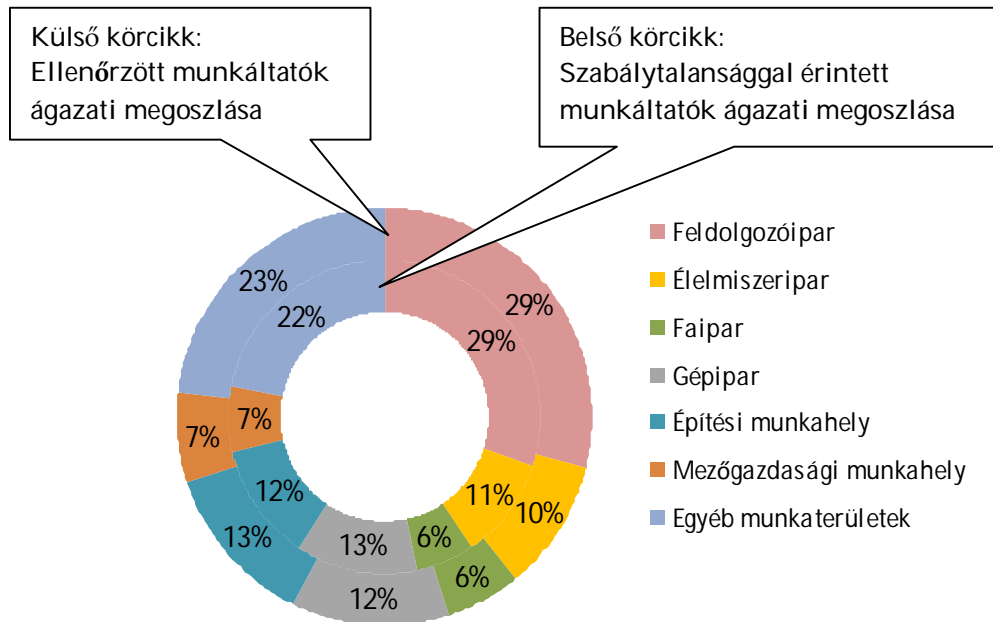
A felügyelők által ellenőrzött telephelyek 50%-ánál az ellenőrzés időpontjában nem volt olyan személy, aki jogosult volt erősáramú villamos berendezés javítására, karbantartására. Ez a tény magában hordozza azt a veszélyhelyzetet, hogy „kisebb” munkavégzésekhez, például biztosító csere, a leoldott hőkioldó nyugtázása („visszanyomása”), stb. a munkáltató nem hívja ki a vele szerződésben lévő villamos szakembert, a hosszabb időigény miatt, hanem a feladatot a munkáltató a villamos képesítéssel nem rendelkező munkavállalójával végezteti el úgy, hogy a munkavállaló benyúl a feszültség alatt lévő és megérinthető aktív részek közé.

Az ellenőrzött munkaterületek 14%-ánál végeztek az ellenőrzés időtartama alatt villanyszerelési tevékenységet. A villanyszerelési tevékenység 88%-át „feszültségmentes” állapotban végezték a villamos szakemberek. Az ellenőrzött feszültségmentes állapotban végzett tevékenységek 16%-ánál nem végezték el, 3%-ánál pedig nem végezték el teljes körűen a feszültségmentesítést.

## 2. Jellemző szabálytalanságok

Az ellenőrzött munkáltatóknál feltárt szabálytalanságok ágazatonkénti megoszlása az a 2. ábrán látható.

2. ábra



A kördiagramból látható, hogy az ellenőrzött ágazatok között százalékosan az élelmiszeriparban és a gépiparban tapasztaltak az eljáró felügyelők több szabálytalanságot.

Az ellenőrzött munkáltatóknál feltárt szabálytalanságok jellemzően a következő területeken voltak:

- villamos eszközök, villamos kezelőterek és - kapcsolószekrények érintésvédelmi, IP védettségi hiányosságok,
- üzemeltetéssel kapcsolatos villamos biztonsági berendezések (védőreteszelékek, kétkezes vezérlések, stb.) működésképtelensége, hiánya,
- villamos hosszabbítók, és villamos tápkábelek szigetelési hiányosságai, elhelyezéssel kapcsolatos hiányosságok,
- létesítmények érintésvédelmével kapcsolatos hiányosságok,
- időszakos biztonsági felülvizsgálatokkal kapcsolatos hiányosságok.

## 3. Részletes megállapítások

A feszültség alatt lévő villamos szabadvezetékek közelében végzett munka mindegyike veszélyes munka, ezért különös tekintettel kell vizsgálni az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkafeltételek teljesülését ezeken a munkaterületeken. A legjellemzőbb munkaterületek a gallyazás, az emelőgéppel végzett emelés, valamint az oszlopon végzett munka.

A vizsgálati eredmények megerősítették a korábbi felügyelői tapasztalatokat. Azon ellenőrzött munkáltatóknál, amelyek az energiaszolgáltatók megbízásából végeztek feszültség alatt lévő villamos szabadvezeték közelében gallyazási tevékenységet, az eljáró

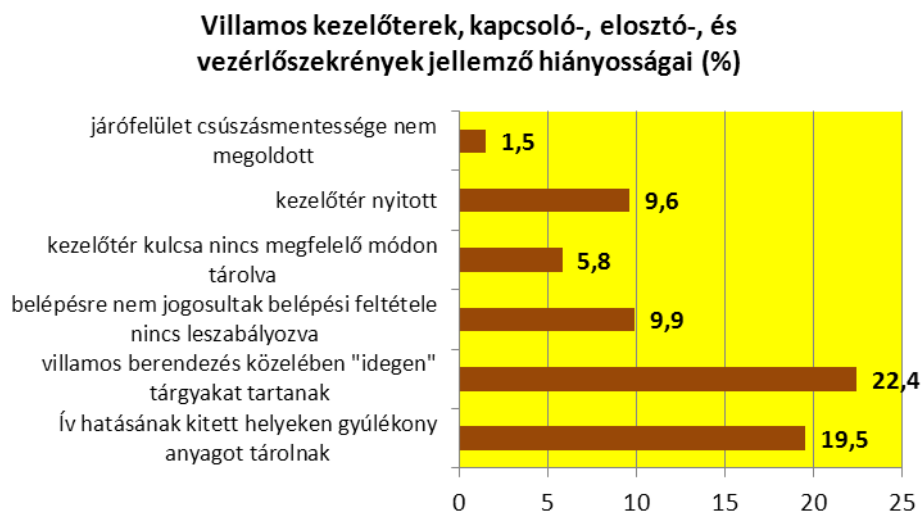


felügyelők csupán 1 esetben tapasztaltak kisebb szabálytalanságot. Ezzel szemben azon ellenőrzött munkáltatóknál, amelyek kertészeti munka részeként végzik a feszültség alatt lévő villamos szabadvezetékek közelében a gallyazási tevékenységet, ott az ellenőrzött munkáltatók 38,5%-a a gallyazási munkák megkezdése előtt nem tájékozódott az áramszolgáltatónál a szabadvezeték feszültségszintjéről és a szükséges biztonsági távolságokról. Továbbá a munkáltatók 55,5%-ánál a gallyazási tevékenységet végző munkavállaló nem rendelkezett a munka elvégzéséhez előírt szakmai képesítéssel.

Az ellenőrzött villamos kezelőterek, villamos kapcsoló-, elosztó- és vezérlőszekrények (a továbbiakban: villamos kezelőhelyek) biztonsága terén sok hiányosságot tapasztaltak az eljáró felügyelők.

A jellemző hiányosságok és azok százalékos mértéke a 3. ábrán látható.

3. ábra



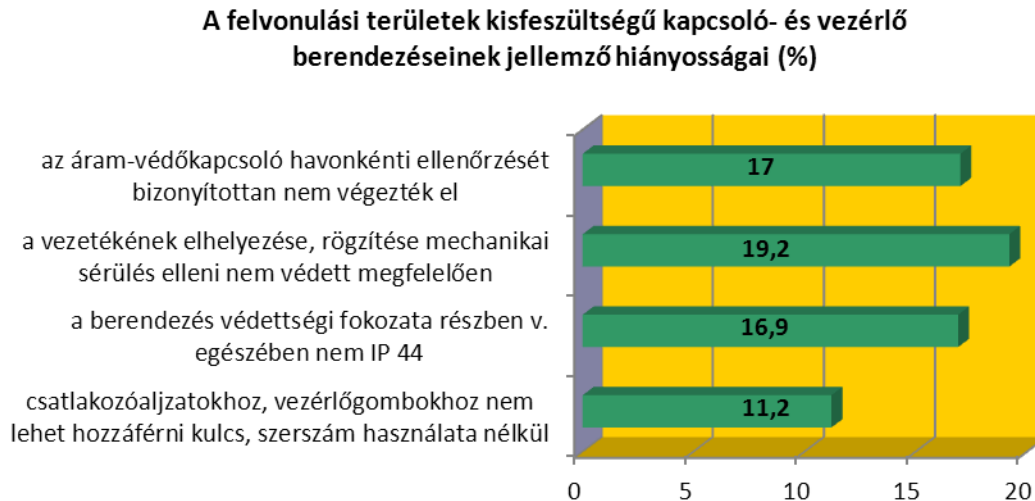
Egyedüli, egységesen pozitív megállapítás az volt, hogy az ellenőrzött villamos kezelőhelyek döntő többségénél gondoskodnak a járófelületek csúszásmentesítéséről.

A véletlen érintés ellen nem védett villamos berendezések közelében oda nem tartozó tárgyat (pl.: szerelési anyagot, létrát, tisztítóeszközt, stb.) nem szabad elhelyezni vagy tárolni. Ennek ellenére az ellenőrzött villamos kezelőhelyek 22,4%-ánál tapasztalták az eljáró felügyelők a fenti szabályszegést. A szikra vagy villamos ív keletkezésének egyik jellemző területe a villamos kezelőhely. Ennek ellenére az ellenőrzött villamos kezelőhelyek 19,5%-ánál tapasztalták az eljáró felügyelők a fenti szabályszegést.

A fentieknél súlyosabb szabálytalanságnak minősül, a kialakítása szerint zárt villamos kezelőhelyek nyitott állapota, a kezelőhely kulcsának nem biztonságosan kialakított tárolása. A 3. számú ábrán látható, hogy az ellenőrzött zárt villamos kezelőhelyek közel 10%-a nyitott volt és ugyanilyen mértékben nem volt leszabályozva a belépésre nem jogosult személyek helyiségbe történő belépésének és tartózkodásának feltételei. Az ellenőrzött zárt villamos kezelőhelyek 5,8%-ánál a kezelőhely kulcsa nem volt megfelelően tárolva, amely azt jelentette, hogy a kulcsokhoz a kezeléssel megbízott személyeken kívül illetéktelen személyek is hozzáférhettek.

Az ellenőrzött felvonulási villamos berendezések jellemző hiányosságait és azok százalékos mértékét a 4. ábra mutatja.

4. ábra



Az ábrából látható, hogy a leggyakrabban jelentkező hiányosság az, hogy a villamos vezeték elhelyezésénél a munkavállalók nem veszik figyelembe, hogy a villamos vezeték mechanikai sérülés veszélyének vannak kitéve például teherautók, rakodógépek mennek át rajta, és ezt a szabálytalanságot a munkáltatók is eltűrik.

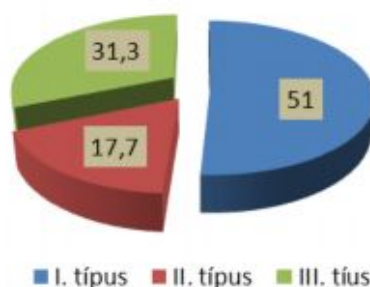
A közvetett érintés elleni védelmet biztosító áram-védőkapcsoló havonkénti ellenőrzésének elmulasztása magában rejti azt a veszélyeztetést, hogy valamely villamos működtetésű munkaeszköz meghibásodása esetén nem tudja ellátni feladatát, azaz nem fog leoldani és így a munkaeszközt kezelő munkavállaló egy esetleges áramütés veszélyének lesz kitéve. Ezen ok miatt fontos az áram-védőkapcsoló havonkénti ellenőrzése.

Az a tény, hogy az ellenőrzött felvonulási villamos berendezések 16,9%-ánál a védettségi fokozat részben vagy egészben nem felelt meg a legalább IP 44-es feltételeknek, annyit jelent, hogy az eljáró felügyelők vagy nyitva találták, vagy külső hatás következtében (pl.: neki ment egy rakodógép) behorpadt, megváltoztatta a formáját, vagy valamilyen korábban felszerelt külső egység eltávolítása után a burkolaton lyukak maradtak.

Az ellenőrzött gépek védőreteszeléseinél és kétkezes vezérléseinek állapota kedvezőtlen képet mutatott.

Az ellenőrzött kétkezes vezérlések típus szerinti megoszlása az 5. ábrán látható.

**Az ellenőrzött kétkezes vezérlések típus szerinti megoszlásának aránya (%)**

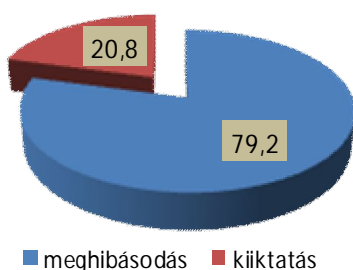


A kétkezes vezérléseknek három típus közül az I. típus nem alkalmas veszélyes működés kezdeményezésére. Az ellenőrzött munkáltatók az ellenőrzött kétkezes vezérlésű gépek 51%-ánál a legegyszerűbb I. típusú kétkezes vezérlési módot alakították ki. Az ellenőrzött gépek munkavállalóra ható veszélyeztetésének vizsgálata alapján nem minden esetben volt megfelelő munkáltatói megoldás az I. típusú kétkezes vezérlés a jelentkező kockázatok megszüntetésére.

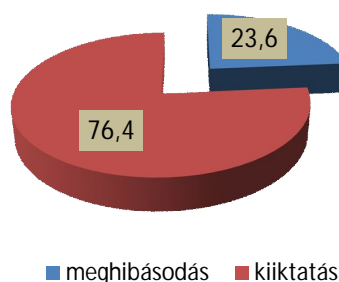
Az eljáró felügyelők az ellenőrzött gépek, berendezések védőreteszeléseinél és kétkezes vezérléseinek ellenőrzésénél a fent leírtaktól súlyosabb szabálytalanságokat is feltártak, a nem megfelelően működő védőreteszelések és kétkezes vezérlések okait vizsgálva, amely a 6.- 7. ábrán látható.

6. - 7. ábra

**A nem megfelelően működő védőreteszelések okainak megoszlása (%)**



**A nem megfelelően működő kétkezes vezérlések okainak megoszlása (%)**



A fenti grafikonokból látható, hogy a nem megfelelően működő védőreteszelések 20,8%-a és a kétkezes vezérlések 76,4%-a kiiktatás eredményeként jelentkezett. Ez a cselekedet súlyos munkavállalói szabályszegést jelent.

Itt kell megjegyezni, hogy az ellenőrzött kétkezes vezérlések 21,1%-a nem működött megfelelően, amíg ez az arány a védőreteszelések esetében csupán 1,1%.

A célvizsgálat kiterjedt az időszakos ellenőrzések vizsgálatára. Az időszakos ellenőrzés célja annak ellenőrzése, hogy a berendezés nem károsodott, vagy nem romlott le olyan

mértékben, amely csökkentené a biztonságot. Az időszakos ellenőrzést is csak arra feljogosított, szakképzett személy végezheti.

A 8. ábrán látható, hogy a fenti időszakos ellenőrző vizsgálatok hány százaléka történt meg dokumentáltan.

8. ábra



A grafikonból látható, hogy az ellenőrzést végzők a 3 évenkénti szabványossági felülvizsgálatok és a KLÉSZ alkalmazási körébe tartozó villamos berendezések ellenőrzése esetében tettek legnagyobb mértékben eleget dokumentálási kötelezettségüknek.

A fenti jó eredmény oka, hogy a szabványossági felülvizsgálatot csak arra feljogosított, szakképzett személy végezheti, aki az esetek többségében külső vállalkozó. A KLÉSZ alkalmazási körébe tartozó villamos berendezések ellenőrzésénél jelentkező jó eredmény oka az a munkáltatói tévhit, amelyet a vizsgálatokat végző külső vállalkozók is táplálnak, hogy a villamos berendezéseket 6 évenként szabványossági felülvizsgálattal kell ellenőriztetni. Így ezeket is szakképzett személy végzi.

A többi ellenőrzési forma azért mutat kedvezőtlenebb képet, mert a szerelői ellenőrzéseket már a munkáltató villanszerelő képezésű munkavállalója is elvégezheti.

A célvizsgálat eredményei alapján az ellenőrzött munkáltatók 7,2%-a nem tette meg a szükséges intézkedéseket a hiányosságok megszüntetésére. Továbbá az ellenőrzött munkáltatók 13%-a a hibák kijavítása után újabb ellenőrzéssel nem győződött meg a javítás eredményéről.

#### 4. Összegzés

Összességében elmondható, hogy a vizsgálat elérte a kitűzött célját. Az ellenőrzések során azonban sok olyan súlyos szabálytalanság került feltárára, amely miatt az eljáró felügyelőknek az ellenőrzés helyszínén azonnali intézkedést kellett foganatosítaniuk. Erre utal az a tény, hogy a vizsgálat eredményképpen 423 db felfüggesztő határozat és 66 db foglalkoztatást megtiltó határozat került kiadmányozásra. Továbbá a felügyelőségek vezetői 16 db munkavédelmi bírsághatározattal 1.446.000 Ft összegű munkavédelmi bírságot szabtak ki.

Meg kell jegyezni, hogy az ellenőrzésünk természetesen nem lehetett teljes körű, csupán egyfajta mintavétel. Az ellenőrzés elrendelésekor meghatároztuk a munkavédelmi szempontból kiemelten kezelendő munkahelyeket és munkaterületeket.

Terveink szerint az ellenőrzött munkáltatók vizsgálati eredményeiből levont következtetések jó alapot nyújthatnak a munkavédelem hosszabb távú pozitív intézkedéseinek megtételéhez, amelyek hatékonyan elősegítik a villamos balesetek megelőzését.

D. Bányászati munkahelyek 2013. évi munkaegészségügyi célvizsgálata (2013. szeptember 16-30.)

I. A célvizsgálat elrendelésének előzménye

A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény 86. § (1) bekezdés d) pontja a munkavédelmi hatóság jogkörébe utalja a bányafelügyelet tekintetében a munkaegészségügyi feladatok ellátását.

II. A vizsgálat iránya

A munkavédelmi hatóság a korábbi évek közös ellenőrzési gyakorlatának megfelelően végezte el a célvizsgálatot a Magyar Bányászati és Földtani Hivatallal (MBFH), illetve a bányakapitányságokkal együtt. A felügyelőségek munkavédelmi felügyelői az ellenőrzéseiket központilag kidolgozott, egységes szempontrendszer alapján végezték, az MBFH-val egyeztetett bányászati munkahelyek listája szerint.

A szempontrendszerben a munkaegészségügyi ellenőrzések súlypontjai az alábbiak szerint kerültek meghatározásra:

- a) a munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálatainak elvégzése;
- b) a kockázatértékelés és a kockázatértékelésen alapuló egyes munkáltatói megelőző intézkedések vizsgálata (ideértve a munkahigiénés műszeres vizsgálatokat is), kiemelt figyelemmel a zaj-és rezgésexpozióra;
- c) az egyéni védőeszközök biztosítása, használata;
- d) általános munkahigiénés feltételek;
- e) a munkahelyi elsősegélynyújtás feltételei.

Az MBFH, illetve a bányakapitányságok által javasolt 10 bányászati munkahelyen került lefolytatásra a célvizsgálat, amely 10 felügyelőség illetékességi területét érintette.

III. Vizsgálati eredmények, adatok

Jellemző szabálytalanságok:

- A munkáltatók a munkaköri alkalmassági vizsgálatok rendjének szabályozását nem megfelelően készítették el. A nem teljes körű szabályozást készítő munkáltatók általában nem rögzítették az alkalmassági vizsgálatok irányát (pl. határértéket meghaladó zajexpozió esetén szükséges hallásvizsgálatot) és gyakoriságát, valamint a dokumentum nem terjedt ki minden munkakörre. Nem vonták be a szabályozások elkészítésébe a foglalkozás-egészségügyi szolgálatot.
- Az ellenőrzött kockázatértékelési dokumentumok nem voltak teljes körűek (nem történt meg a munkaegészségügyi veszélyek azonosítása).
- A munkáltató nem gondoskodott az expoziós (munkahigiénés) mérésekről.

Az ellenőrzések eredményeként a felügyelőségek a következő intézkedéseket hozták:

Hiányosság megszüntetését előíró határozatok

- Határozatok száma: 9 db
- Intézkedési pontok száma: 54 db

Felfüggesztő határozatok száma: 0 db

Foglalkoztatást megtiltó határozatok

- Határozatok száma: 1 db
- Eltiltott munkavállalók száma: 2 fő

Munkavédelmi bírsághatározatok

- Határozatok száma: 1 db
- Munkavédelmi bírságok összege: 100 000 Ft

#### IV. Az ellenőrzések tapasztalatai

Az egyes munkahelyi kóros tényezők hatásának kitett (exponált) munkavállalók megoszlása az ellenőrzött munkahelyeken:

1. ábra



#### ➤ A munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálata

Jóllehet valamennyi ellenőrzött munkáltató írásban szabályozta a munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálatainak rendjét, de 40%-uk a dokumentum kidolgozásakor a vonatkozó jogszabály szerinti szempontokat nem vette maradéktalanul figyelembe.

A nem teljes körű szabályozást készítő munkáltatók általában nem rögzítették az alkalmassági vizsgálatok irányát (pl. határértéket meghaladó zajexpozíció esetén szükséges hallásvizsgálat) és gyakoriságát, valamint a dokumentum nem terjedt ki minden munkakörre.

A munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálatával kapcsolatos szabálytalanságok részben arra voltak visszavezethetők, hogy a munkáltatók nem vonták be a szabályozás elkészítésébe a foglalkozás-egészségügyi szolgálatot, amely a munkáltatók 20%-át érintette.

- A kockázatértékelés és a kockázatértékelésen alapuló egyes kiemelt megelőző intézkedések vizsgálata

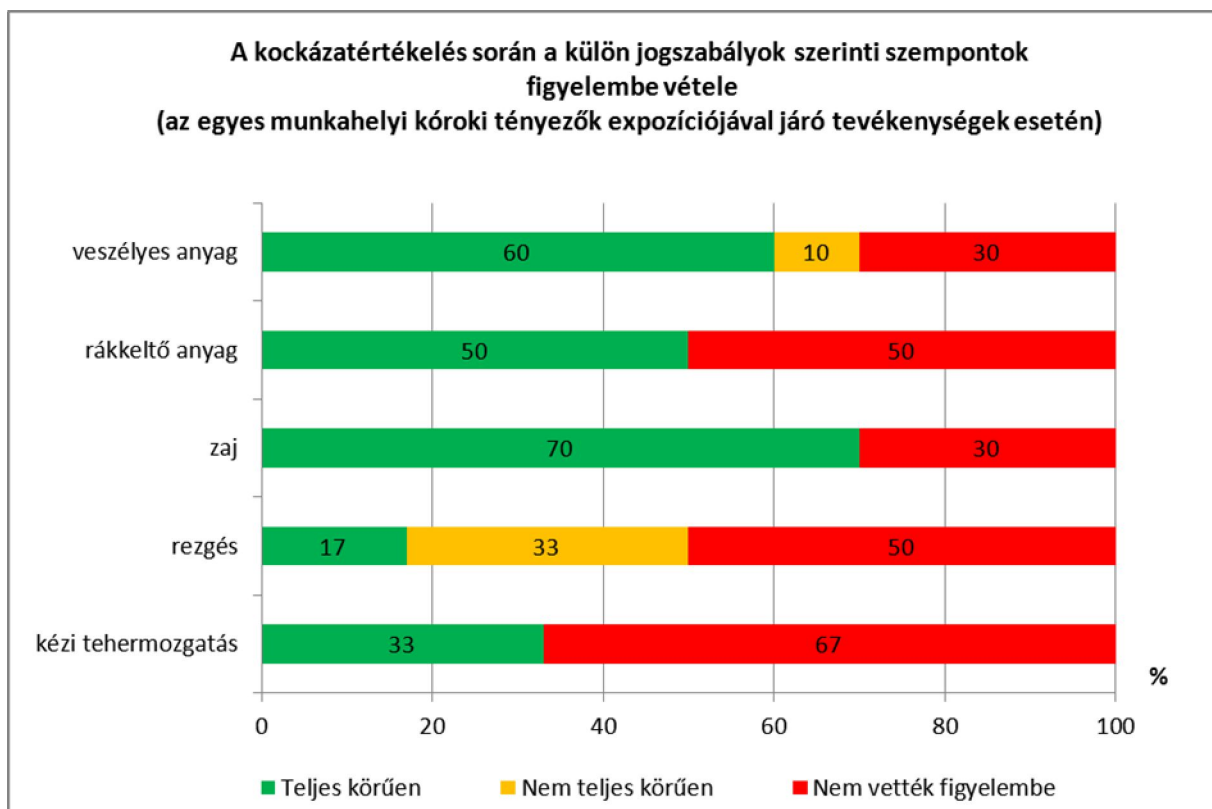
Valamennyi munkáltató elvégezte a kockázatértékelést, de az ellenőrzött kockázatértékelési dokumentumok 30%-a nem volt teljes körű (pl. az egyes munkahelyi kóroki tényezők expozíciójából származó kockázatokra nem tértek ki).

Előfordult, hogy a kockázatértékelés dokumentumából a legfontosabb elemek is hiányoztak. Az ellenőrzött munkáltatók 30%-ánál nem történt meg a munkaegészségügyi veszélyek azonosítása, amelynek következtében nem tudtak megfelelően gondoskodni – többek között – a veszélyeztetett munkavállalók azonosításáról (10%) és a kockázatot súlyosbító tényezők megállapításáról (40%), valamint nem volt lehetséges a szükséges megelőző intézkedések megállapítása sem (40%).

A munkavédelmi felügyelők az egyes munkahelyi kóroki tényezők expozíciójával járó tevékenységek esetén – a zaj- és/vagy rezgés expozícióval járó munkavégzés tekintetében kiemelt figyelemmel – vizsgálták, hogy a munkáltatók a kockázatértékelés során a külön jogszabályok által megadott, a megelőzést szolgáló szempontokat figyelembe vették-e.

A külön jogszabályi szempontok figyelembe vételére vonatkozó megállapításokat az 2. ábra mutatja.

2. ábra



Az adott munkahelyi kóroki tényező expozíciójával járó tevékenységet végző munkáltatók száma (n):

veszélyes anyag (n=10); rákkeltő anyag (n=2); zaj (n=10); rezgés (n=6); kézi tehermozgatás (n=3)

További hiányosságként volt tapasztalható, hogy azokon a bányászati munkahelyeken, ahol határértékekkel szabályozott kóroki tényezők expozíciójával kellett számolni (pl. zaj-, rezgés-, porexpozíció), a munkáltatók jelentős része nem, vagy nem a jogszabályi előírásoknak megfelelően gondoskodott a műszeres munkahigiénés vizsgálatok (expozíciós mérések) elvégzéséről.

Leggyakrabban a rezgésvizsgálatot (a munkavállalók rezgésexpozíciójának meghatározása céljából végzett mérés) mulasztották el a munkáltatók, a rezgésexpozícióval járó tevékenységet végzők 60%-a nem gondoskodott az expozíciós (munkahigiénés) mérésekről.

A munkahigiénés vizsgálatok hiányában a kockázatértékelés nem volt teljes körű, mivel műszeres vizsgálatokkal nem tudták igazolni az egészséget nem veszélyeztető munkakörnyezet meglétét, illetve azt, hogy a munkavállalókat nem foglalkoztatják határérték feletti expozícióban, amely a szükséges megelőző intézkedések hiányában akár maradandó egészségkárosodáshoz is vezethet (pl. kéz-kar vibrációs szindróma, zaj által okozott halláskárosodás, krónikus légzőrendszeri megbetegedések).

Azokon a bányászati munkahelyeken, ahol az előírásoknak megfelelően gondoskodtak a munkahigiénés mérésekről, a mérést végző akkreditált szervezetek (laboratóriumok), illetve engedéllyel rendelkező szakértők összesen 32 fő munkavállaló esetében állapítottak meg határérték feletti expozíciót, amely döntően a felső beavatkozási határértéket ( $L_{EX,8h} = 85$  dBA) meghaladó zajexpozícióval járó tevékenységekből (pl. kőtörés, zúzás, osztályozás, kotrógépekkel végzett munkák, kompresszorházban végzett tevékenység stb.) adódott.

Pozitívumként értékelendő, hogy valamennyi (munkahigiénés mérésekkel igazolt) határérték feletti expozícióban tevékenységet végző munkavállaló esetében a munkáltatók gondoskodtak a megfelelő műszaki-, szervezési intézkedésekről, valamint a szükséges egyéni védőeszközökről.

➤ Egyéni védőeszközök juttatásának vizsgálata

A munkavédelmi felügyelőségek jelentései szerint összességében megállapítható, hogy a bányászati munkahelyeken kiemelt figyelmet fordítanak az egyéni védőeszközök biztosítására, illetve azok használatának megkövetelésére.

A munkavállalók a tevékenységhez szükséges egyéni védőeszközökkel (pl. fejtámasz sisak, védőcipő, hallásvédő eszköz) általában rendelkeztek, azokat viselték. A védőeszköz használatát igénylő tevékenységet végző munkavállalók közül csak 4 főt érintett az egyéni védelem biztosításával kapcsolatos munkáltatói mulasztás.

➤ Munkavállalók tájékoztatása, oktatása

A munkáltatók és a munkavállalók általában tisztában vannak a munkabalesetek, a foglalkozási megbetegedések (pl. zajártalom, kéz-kar rezgés okozta megbetegedések, kémiai kóroki tényezők által okozott bőrbetegségek stb.) és a fokozott expozíció kialakulásának veszélyével, a dolgozók tudatosak az egészségüket és biztonságukat veszélyeztető kockázatok és szükséges megelőző intézkedések tekintetében.



➤ Általános munkahigiénés feltételek

Az általános munkahigiénés feltételek, a munkahely és a munka jellegének megfelelő öltözködési-tisztálkodási lehetőség – 3 ellenőrzött munkahely kivételével – biztosítottak voltak. A szabálytalansággal érintett munkahelyeken az öltözőt olyan konténerekben alakították ki, ahol külön öltözőszekrény hiányában nem volt lehetőség az utcai ruházat és a szennyezett, nedves munkaruházat elkülönített tárolására.

➤ Munkahelyi elsősegélynyújtás

A munkahelyi elsősegélynyújtás tárgyi feltételei valamennyi munkahelyen megfelelőek voltak, az elsősegélynyújtó felszerelés biztosításánál figyelembe vették a munkavégzésből és a munkakörnyezetből származó veszélyeket, veszélyforrásokat, illetve a dolgozók számát is. A munkavállalók közül kiképzett, elsősegélynyújtásra kijelölt személy jelenléte 2 ellenőrzött munkahely kivételével biztosított volt.

### Összegzés

A bányászati tevékenység munkaegészségügyi szempontú céllenőrzése során megállapítható volt, hogy a bányászati munkahelyeken a munkaegészségügyi helyzet viszonylag jónak mondható, a munkáltatók többnyire jelentősebb hiányosságok nélkül végezték a tevékenységüket.

A kockázatértékelés eredményét figyelembe véve határozták meg a hatékony kollektív és egyéni védelmet. A bányászati munkahelyeken a megelőzés terén egyre inkább előtérbe kerül a műszaki védelem az egyéni védelem mellett, különösen azokon a munkahelyeken, ahol lehetőség van a fejlesztésre, korszerűsítésre (pl. kő- és homokbányák gépesítései).

Az egészségvédelmi határértékekkel szabályozott expozíciós lehetőségek (pl. zaj-, rezgés-, porexpozíció stb.) fennálltak az ellenőrzött tevékenységek során, ennek ellenére a munkáltatók jelentős része nem, vagy nem a jogszabályi előírásoknak megfelelően gondoskodott a műszeres munkahigiénés vizsgálatok elvégzéséről.

### E. Rendkívüli időjárási körülmények (hőségriasztás) miatti akcióellenőrzés (2013. július 25 - július 29.)

#### I. Előzmények

A nyári időjárási körülmények (kánikula) idején a munkavállalók megterhelése, illetve igénybevétele jelentősen megnő, amely egészségüket és biztonságukat fokozottan fenyegeti (pl.: a balesetek, a hőártalom kockázata megemelkedik).

Az NMH MMI már az idei év első hőhulláma kezdetén, 2013. június 18-án, a munkahelyeken kialakuló kedvezőtlen klímakörnyezettel kapcsolatban figyelemfelhívó, tájékoztató anyagot tett közé honlapján. A közleményt az NMH sajtóosztályán keresztül eljuttattuk a Magyar Távirati Irodához (MTI) is.

Az NMH MMI a hőségriadó kihirdetése, illetve az akcióellenőrzés elrendelése előtt (2013. július 24.) a honlapon figyelmeztette a munkaadókat arra, hogy ebben a rendkívüli időjárási helyzetben különösen oda kell figyelniük a munkavállalók egészségére, biztonságára.

A munkavédelmi hatóság 2013. évi ellenőrzési irányelveiben előírtak végrehajtásaként, a klímakörnyezet munkavállalókra gyakorolt kedvezőtlen hatásainak megelőzése céljából országos akcióellenőrzést rendelt el.

A munkavédelmi ellenőrzések elsősorban olyan munkahelyeken történtek, ahol a munkavállalók a klímakörnyezet, illetve az időjárás kedvezőtlen hatásainak közvetlenül ki voltak téve (pl. épület-, út-, közműépítés, fűnyírás, parkgondozás stb.).

## II. Ellenőrzési eredmények, adatok:

- Ellenőrzött munkáltatók száma: 335
- Szabálytalansággal érintett munkáltatók száma: 116 (34,63%)
  
- Ellenőrzött munkavállalók száma: 3114 fő
- Szabálytalansággal érintett munkavállalók száma: 849 fő (27,26%)
  
- A klímakörnyezet kedvezőtlen hatásainak megelőzésével kapcsolatos, kivizsgált panaszok és közérdekű bejelentések száma: 27  
Ebből:
  - a) megalapozott: 10
  - b) nem megalapozott: 17

Az akcióellenőrzés időszakában a klímakörnyezet kedvezőtlen hatásainak megelőzésével kapcsolatos, közigazgatási eljárásban hozott intézkedések:

1. Hiányosság megszüntetését előíró határozatok

1. Határozatok száma:	102 db
2. Intézkedési pontok száma:	197 db
  
2. Felfüggesztő határozatok

3. Határozatok száma:	4 db
4. Érintett munkavállalók száma:	26 fő
5. Felfüggesztett munkaeszközök száma:	1 db
6. Felfüggesztett tevékenységek száma:	4 db
  
3. Foglalkoztatást megtiltó határozatok

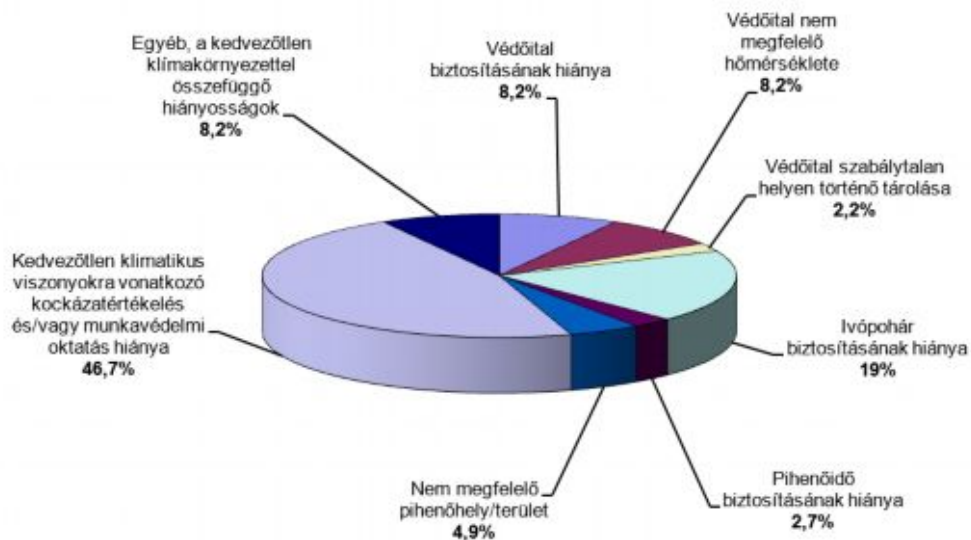
7. Határozatok száma:	3 db
8. Eltiltott munkavállalók száma:	11 fő
  
4. Figyelemfelhívások száma: 12 db

## III. Ellenőrzési tapasztalatok

Az ellenőrzött munkáltatók többsége eleget tett a klímakörnyezet kedvezőtlen hatásainak megelőzésére szolgáló munkavédelmi előírásoknak, ugyanakkor az akcióellenőrzés számos munkavédelmi hiányosságra, illetve szabálytalanságra is felhívta a figyelmet, pl. a kedvezőtlen klimatikus viszonyokra vonatkozó kockázatértékelés vagy munkavédelmi

oktatás elmulasztása, a védőital elfogyasztásához szükséges ivópohár hiánya, amelyek felszámolására a munkavédelmi hatóság a szükséges intézkedéseket megtette. Mindezen hiányosságok ellenére az ellenőrzött munkáltatók túlnyomó többsége betartotta a hőségriasztással, illetve hőségriadóval járó időszakban szükséges, legfontosabb munkavédelmi előírásokat (pl. védőital juttatása, pihenőidő biztosítása) és a munkavállalók is tisztában voltak a klímakörnyezet kedvezőtlen hatásaival és a szükséges megelőző intézkedésekkel.

**A klímakörnyezet kedvezőtlen hatásainak megelőzésével kapcsolatos szabálytalanságok megoszlása**



Az akcióellenőrzés tapasztalatait összefoglalva megállapítható, hogy egyre több munkáltató ismeri fel, hogy hóhullámok idején (hőségriasztással, illetve hőségriadóval járó időszakban) a szükséges munkavédelmi megelőző intézkedések elmulasztása (különösen a védőital biztosításának hiánya) a jelentős közérzet- és teljesítőképesség-romlás mellett ájulást, hőkimerülést, hőgutát okozhat a munkavállalók számára, valamint a koncentrációképesség csökkenése hozzájárulhat a balesetveszélyes helyzetek kialakulásához is.

Egyre ritkábban fordul elő olyan eset, hogy figyelmen kívül hagyják a kedvezőtlen klímakörülmények hatásainak megelőzése érdekében szükséges munkavédelmi kötelezettségeiket.

Ez a kedvező változás feltételezhetően a korábbi következetes munkavédelmi ellenőrzéseknek, az egyre szélesebb körű tájékoztató munkának, illetve a munkáltatók javuló kockázat-felismerési és kockázatkezelési gyakorlatának köszönhető.

## Saját kezdeményezésű akció- vagy célvizsgálatok

Saját kezdeményezésű ellenőrzéssorozatot a munkavédelmi felügyelőségek többsége nem épített be a 2013. évi munkatervbe, melynek megfelelően a szakigazgatási szervek tájékoztatása alapján a felügyelőségek közül mindössze kettő tartott önálló akció- vagy célvizsgálatot.

- 1.) A Zala megyei Kormányhivatal Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szervének Munkavédelmi Felügyelősége a 2012. év nyarán bekövetkezett halálos balesetek (2 db) okán saját kezdeményezésű célvizsgálat keretén belül ellenőrizte azon munkáltatók tevékenységét, melyek beszállással végzett tevékenység keretében végzik feladataikat.

A célvizsgálat keretén belül 4 fő felügyelő 14 munkáltatónál tartott ellenőrzést. Az ellenőrzések elsősorban a dokumentációk, utasítások és eszközök megfelelőségére szorítottak, mivel ilyen jellegű munkatevékenység nem folyt a munkáltatóknál az ellenőrzések időpontjában.

A célvizsgálat alapján megállapítható volt, hogy az ellenőrzött munkáltatók egy-két kivételtől eltekintve nem voltak tisztában a beszállással kapcsolatos munkavégzés során betartandó előírásokról és nem kezelték megfelelően az ilyen munkavégzéssel kapcsolatos kockázatokat.

- 2.) A Baranya megyei Kormányhivatal Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szervének Munkavédelmi Felügyelősége saját kezdeményezésű célvizsgálat keretén belül ellenőrizte azon munkáltatók tevékenységét, melyek fakitermelési tevékenység keretében végzik feladataikat.

A célvizsgálat keretén belül 4 fő felügyelő 19 munkáltatónál tartott ellenőrzést. Az ellenőrzések elsősorban a helyszínen végzett tevékenységre (fakitermelés), dokumentációk, utasítások és eszközök megfelelőségére tértek ki. Az ellenőrzések eredményeképpen 6 munkáltatóval szemben lett munkavédelmi bírság kiszabva, 2 003 700 Ft összegben.

A célvizsgálat alapján megállapítható volt, hogy az ellenőrzött munkáltatóknál fellelhető dokumentációk (pl. kockázatértékelés, egyéni védőeszköz juttatási rend) néhány kivételtől eltekintve nem voltak elfogadhatóak. Ez a tény azt jelentette, hogy ezek a munkáltatók nem kezelték megfelelően az ilyen munkavégzéssel kapcsolatos kockázatokat.

A szakigazgatási szervek tájékoztatása alapján látható, hogy a saját hatáskörben elrendelt célvizsgálatok eredményesen zárultak. Az ellenőrzések során a célvizsgálatok fogadtatása mind a munkáltatók, mind a munkavállalók részéről pozitív volt. A munkáltatók konstruktívan álltak hozzá az ellenőrzésekhez. A munkáltatók, munkavállalók az ellenőrzések során nem mutattak ellenállást, atrocitás nem történt. A munkáltatók elfogadták az ellenőrzések során tett felügyelői megállapításokat.

A felügyelők a vizsgálat alá vont munkáltatók nagy részénél feltártak munkavédelmi szabálytalanságokat, mely indokoltta teheti a jövőben is a kiemelt ágazatok és a területi sajátosságoknak megfelelően a munkáltatók fokozott ellenőrzését a foglalkoztatás jogszerűségének biztosítása érdekében.

## Társhatósági ellenőrzések

A társhatóságok közreműködésével 2013-ban 2665 munkavédelmi ellenőrzés zajlott, mely összesen 1675 ügyet jelent, az ellenőrzések 13 %-át.

A társhatósági ellenőrzésre egyrészt akkor került sor, ha a helyszíni ellenőrzés jellege, irányultsága azt indokolta, illetve ha más hatóságok igényelték a felügyelőség ellenőrzését.

A legnagyobb arányban a munkaügyi hatóság vett részt a közös ellenőrzésekben. A munkaügyi hatóságot leszámítva a leggyakrabban a rendészeti szervek működtek közre. A munkavédelmi hatóság a rendőrség segítségével rendszerint olyan munkáltatók vonatkozásában olyan munkavégzési helyszínek ellenőrzésénél kérte, ahol a hely jellege azt megkívánja, illetve ahol korábban a munkáltató megghiúsította az ellenőrzést, vagy jelentős mértékben akadályozta azt. A 2013. évben a rendőrhatalósággal közösen több mint 400 ellenőrzést folytattak le a munkavédelmi hatóság képviselői; az adó- és vámhatósággal, a fogyasztóvédelmi valamint a népegészségügyi szakigazgatási szervek közreműködésével pedig összesen 382 db vizsgálatot.



Megyéenként eltérő a társhatósági együttműködések intenzitása, mely több okra vezethető vissza. A kormányhivatalok által összefogott „Éves Összevont Ellenőrzési Terv” képezte 2013-ban a munkavédelmi felügyelőségek társhatósági együttműködésének alapját, melyek nyomán megyéenként különbözőképpen zajlottak le a társszervekkel közös ellenőrzések.

A felügyelőségek beszámolóí szerint a társhatósági együttműködések hatékonyan zajlottak, egymás munkáját segítve, kiegészítve jártak el az érintettek. Nehézséget egyedül az ellenőrzések lefolytatásához szükséges időtartamok jelentős eltérése okozott.

